

Práce se pokusila zmapovat právní úpravu pro provádění humanitárních intervencí OSN a ukázala, že za mnohými zdánlivě jednoznačnými právními základy pro někdy až rutinně prováděné akce Organizace lze nalézt mnohem složitější právní vztahy. Bez jejich pochopení lze snadno sklouznout ke zjednodušeným až „skokovým“ interpretacím právního základu zásahů za účelem zastavení závažného porušování lidských práv nebo se bez něho lze jen těžko bránit novým přístupům na právní vývoj příliš nenavazujících.

Kdykoli dojde na obhajobu činnosti Organizace na poli ochrany lidských práv, znalost vývoje právní úpravy a existujících právních titulů k jednotlivým druhům zásahů je nutná nejen co se týče obrany legality akcí OSN, ale i co do podpoření legitimacy těchto intervencí. Z druhé strany nám tyto poznatky umožňují znát i limity této činnosti. Není žádoucí, aby neexistovaly přesné a jednoznačné odpovědi na stále se ještě objevující kritiky a zpochybňování (především vojenských) akcí OSN a jiného zasahování do sféry, kterou státy stále považují za svou, výlučnou, kterou se snaží bránit. Stejně tak je ale neméně důležité odmítat zjednodušená, nesprávná pojmání, podle kterých OSN smí zasahovat do lidsko-právních otázek jakýmkoli způsobem nebo kde jediným dělítkem mezi zákonným a nezákonným užitím síly z humanitárních důvodů je prostá autorizace Rady bezpečnosti. Přesto tyto názory stále zaznívají.

Určité desinterpretace pak mohou vést k dalšímu nešvaru, kterého si práce všímá, kterým je podceňování poznatků mezinárodněprávní nauky a ledabylé zacházení s institutem mezinárodního práva při hledání řešení zásadních současných problémů. Práce ukázala, že kupříkladu *nikdy* nebyla pravda, že by orgány OSN nemohly v případech závažných porušování lidských práv kritizovat protiprávní zacházení státu s jeho obyvateli nebo toleranci takového zacházení.

Ačkoli se některé státy pokoušely při sjednávání Charty nepřímo rozšířit rozsah věcí své vnitřní pravomoci oproti stavu před vstupem Charty v platnost, jejich plán se nezdařil. Jednu z hlavních rolí při neúspěchu tohoto politického pokusu sehrálo nikoli náhodou mezinárodní právo, které Chartou v tomto ohledu nezměněno, zachovalo si schopnost ohraničit meze vnitřní pravomoci států. Nikoli jednotlivými státy politicky (v jistém smyslu až libovolně) určovaný, ale objektivně určitelný, přetrval rozsah vnitřních pravomocí a výkon suverenity členskými státy. Tento rozsah je i tak relativní

povahy, avšak odvislý nikoli od názorů a stanovisek jednotlivých států, ale od vývoje mezinárodního práva.

Vzpomeňme, že jsme uvedli, že neomezený, „neodpovědný“ výkon suverenity je možný právě v oblastech vnitřní pravomoci státu; to jest v oblastech, ve kterých je dána volnost konání státu, které je dále z hlediska mezinárodního práva nepřezkoumatelné. Zásah OSN do těchto věcí je ve smyslu první věty článku 2(7) Charty nepřípustný a výkon státní suverenity zde, respektive rozsah vnitřních pravomocí byl klíčovým bodem sváru týkajícím se článku 2(7) mezi právním a politickým přístupem (viz blíže kapitoly 1.1 až 1.4). Právní pohled v něm vycházel z MSD potvrzené judikatury Stálého dvora mezinárodní spravedlnosti, zatímco politický byl motivován snahou některých států o co největší volnost v úpravě svých věcí – mezinárodněprávní úpravě navzdory!

Důležité je, že právní přístup se ukázal být nejen objektivnějším, a spolehlivějším, ale také – a pro někoho možná překvapivě – i vhodnějším tváří v tvář měnícímu se světu a rozvoji mezinárodní spolupráce. To se velmi dobře ukázalo na příkladu lidských práv jako oblasti kdysi patřící do vnitřní pravomoci států (viz blíže kapitolu 2).

Při argumentacích podporujících novodobou politickou doktrínu R2P dochází dnes – paradoxně – k „útoků“ na právní pojetí suverenity a vnitřních pravomocí jakoby z opačného směru. R2P argumentuje, že suverenity zahrnuje odpovědnost, jde opět proti výkladu, který nastavila judikatura SMDS a právní nauka a tvrdí, že stát bez ohledu na své závazky je ze své podstaty suveréna (z definice svrchovanosti) subjektem takzvaně „odpovědným“. A jelikož R2P vnitřní pravomoci státu ignoruje, může se vykládat i tak, že dovedena do důsledků chápe tuto odpovědnost nerozdílně, jak ve věcech nepatřících do vnitřní pravomoci státu, tak i ve věcech do ní patřících. Tím nepochybně radikálním způsobem mění pojetí volného spravování svých věcí v koncepci právní suverenity. Mezinárodní právo má ale velmi přesný nástroj jak ohraničit meze volnosti suverénních států; měnit tento osvědčený prostředek za instrument neprávní, formulovaný ke splnění politických cílů a přijmout ho – nehledě na motivy – by znamenalo rozostřit koncept suverenity i v právních disciplínách a přinést právní nejistotu do mnoha vztahů a oblastí, včetně základního vztahu OSN-stát, kde doposud panovala právní určitost a jistota.

Tedy u obou příkladů – byť v motivech se očividně lišících – jde o politický, neprávní přístup, záměrně používající neurčitých formulací a nesoucí s sebou nebezpečí, na které musí mezinárodněprávní nauka reagovat. Odkaz Soudního dvora mezinárodní spravedlnosti, střežený následujícími generacemi právníků, nám musí být inspirací a východiskem i dnes.

Tento příklad vedený tak trochu napříč několika kapitolami této práce nám může ilustrovat jednu z důležitých funkcí mezinárodního práva, respektive doklázat potřebu, aby mezinárodněprávní debata byla součástí debaty hlavní, zevrubnější, zahrnující všechny možné aspekty problematiky intervencí z humanitárních důvodů.

Má proto velký smysl vyjadřovat se k doktrínám, které konkrétní širší debatě dominují a navrhují řešení, zvláště když tyto z různých důvodů mezinárodní právo opomíjejí nebo ho (ne)úmýslně zkreslují. Tím spíše – v protikladu k mnohem stálejším

pozicím etickým – hledáme-li akceptovatelné řešení celkové, měly by právní aspekty vstupovat do rozhodování právě i proto, že mezinárodní právo představuje soubor sice nepřekročitelných, ale stále v zásadě *změnitelných* norem chování.

Tato práce si vzala za cíl přispět právě pohledem mezinárodního práva, bez širších ambicí, nechtěla přispět komentářem všeobjímajícím, ale úmyslně komentářem dílčím, konkrétním. Jsou-li totiž schopné být součástí oné širší diskuse, jakékoli mezinárodně-právní závěry a poznatky nemohou být samoúčelnými studiiemi.

Vzniká-li nové až pokrokové řešení nějaké problematiky na mezinárodní úrovni, je nezbytné dostatečně ho prozkoumat z hlediska současného platného práva. Právo je odrazem dosavadního mezinárodního konsensu států na fungování mezinárodních vztahů v nejrůznějších oblastech a promítnutí této dohody do právních norem nám velmi přesně ukazuje absolutní i relativní limity řešení. Znat právo zde pak především znamená jednak nepřekračovat jeho rámec v navrhovaných řešeních a při jejich případném provádění a dopadech a jednak podmiňuje jakoukoli smysluplnou debatu o možné novele pravidel stávajících.

V této souvislosti tak opravduaráží, jak malé pozornosti mezinárodních právníků se zatím různým právním aspektům a dopadům R2P dostalo.

Jak pak čelit námitce, že má-li být apel této práce vyslyšen a mají-li být právní aspekty dostatečně promítnuty do celkové diskuse, musí zde nejprve skutečná mezinárodněprávní diskuse vůbec probíhat?